

556 OPUS. XXXVII. DE VEN. SACRAMENTO ALTARIS. CAP. XXXII.
idest bonae gratiae, "in bono homine abundavit." De tertio Jerem. 17: "Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit tamquam lignum quod transplantatur super aquas, et erit folium ejus viride." Viridis color inspectus maxime in herbis et foliis oculos turbatos reparat et confortat. Unde per hujusmodi folia bonorum verba significatur, quae tristes et miseros consolantur. Eccles. 40: "Gratiam et speciem desiderat oculus tuus, et super hoc virides sationes." Prov. 27: "Unguento et variis odoribus delectatur cor, et boni amici consilis anima dulcoratur." Eccles. 48: "Ezechias consolatus est lugentes in sempiternum." Job 29: "Cum sederem quasi rex, eram tamen moerentium consolator." Tertio ex spirituali potu sanguinis Christi oriuntur in anima quasi in Paradiso Dei bonorum operum fructus. Ezechiel. 24: Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum." Rigabo sanguine Christi hortum animae, inebriabo fructu bonorum operum caelesti dulcedine: idest irrigati potu sanguinis Christi faciunt dulcem fructum bonorum operum ad utilitatem proximi, quem etiam ipsi comedunt in retributione caelesti. Amos 9: "Facient hortos, et comedent fructus eorum." De triplici fructu in sequenti sermone circa finem.

CAPUT XXXII.

De triplici potu Sanguinis Christi.

"Sanguis meus vere est potus," Joan. 6. Alia themata, ut supra de sanguine Christi. Potus Sanguinis Christi triplex est, ut ex supra dictis jam patet. Sacramentalis, intellectualis, spiritualis: sacramentalis, qui a solis Sacerdotibus sumitur sub specie vini de calice; intellectualis, qui a populis Christianis sumitur sub specie panis de ipso Christi corpore: spiritualis, qui ab omnibus salvandis sumitur de passione Christi pia meditatione. Primo modo sumptus peccata quotidiana relaxat: secundo modo fidelem mentem dulcedine sua delectat: tertio modo totam animam irrigando fecundat. Primus potus sanguinis Christi est sacramentalis, qui a solis Sacerdotibus sumitur de calice altaris. Matth. 26: "Accipiens Jesus calicem benedixit etc. Bibite "ex eo omnes," scilicet Apostoli, quasi soli Sacerdotes. Iste potus digne sumptus peccata quotidiana relaxat, et hoc triplici ratione: quia tria mala sunt in peccato veniali: scilicet quaedam macula conscientiae, quaedam poena tristitiae, et quaedam adversitas offensae divinae. Contra haec tria mala proprie valet potus sanguinis Christi, qui est purus, lenis et pretiosus: ratione puritatis lavat, ratione lenitatis sanat, ratione pretiositatis placat: lavat, dico, conscientiam ani-

OPUS. XXXVII. DE VEN. SACRAMENTO ALTARIS. CAP. XXXII. 557
mae maculam removendo: sanat poenam tristitiae corda fidelium consolando: placat offensam divinae justitiae pro nobis interpellando. De primo ad Hebr. 9: "Sanguis Christi emundabit conscientiam vestram." Genes. 49: "Expectatio gentium lavabit in sanguine uvae pallium suum," idest animas nostras. De secundo Zachar. 10: "Laetabitur cor eorum quasi a vino." Vinum est sanguis uvae, et significat sanguinem Christi, quem sumimus in altari. Iste potus cor bonorum laetificat, quia conferendo solatium spiritualis laetitiae sanat a tristitia culpae. Psalm. 22: "Calix meus inebrians quam praeclarus est!" De tertio ad Hebr. 21: "Accessistis ad sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel," quia sanguis Abel clamat vindictam ad Deum, sanguis vero Christi postulat et impetrat indulgentiam. Bernardus: "O sanguinem Christi summe reverendum, in altari poculum, in cruce pretium, in caelo pro nobis advocatum." Sciendum, quod tria genera graviter arguuntur in scripturis, quae nimis peccant in sanguine Salvatoris. Primi sunt corpore immundi, secundi corde indurati, tertii procuratores pravi. Primi sanguinem Christi in magnis peccatis indigne sumunt: secundi ad virtutem sanguinis Christi converti nolunt: tertii lucrum de sanguine Christi ad pravos usus convertunt. De primo 1 Corinth. 10: "Non potestis bibere calicem Domini, et calicem daemoniorum." Calix diaboli est luxuria carnis et mundi. Deuter. 32: "Fel draconum vinum eorum." Qui hoc potu turbido et immundo inebriantur, et super eum sanguinem Christi pretium fundunt, quantum in seipsis est, ipsum polluant, et ideo gravi poena digni sunt. Genes. 4: "Maledictus eris super terram, quae aperuit os suum:" super terram, idest, plus quam caro tua. Ad Hebr. 10: "Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est et Spiritui Sancto contumeliam fecerit?" De secundo Jerem. 5: Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti," quasi diceret: quidam pertinaces in sua malitia duriores sunt corde quam petra, scilicet quam durus adamas, qui quamvis nulla re possit frangi, scinditur tamen sanguine hirci: sed illi duriores sunt, qui nec virtute sanguinis Christi emolliiri possunt, nec a sua pravitate converti. Item duriores sunt quam petra, scilicet quam quaelibet saxa dura: quia ad clamorem Christi in cruce et ejus sanguinis effusione terra tremuit, et petrae scissae sunt. Sed isti nec ad terribilem vocem praedicationis nec ad virtutem sanguinis Christi possunt emolliiri, et a sua pravitate converti. De tertio Jerem. 22: "Vae qui aedificat domum suam in injustitia, qui aperit sibi fe-

nestras, et facit laquearia cedrina, pingit sinopide, „ scilicet rubro colore, idest sanguine Christi, dicit Glossa: Qui domum aedificat materialem de male acquisitis, vel ornat superflue de sanguine Christi, idest de rebus Ecclesiae acquisitis sanguine Christi, graviter peccat: sed multo gravius qui domum spiritualementem, idest familiam pravam, ut pravas mulieres, filios, filias quasi partes domus, ut fenestras, per quas diabolus et fures intrant, et laquearia quasi laqueos diaboli, injuste aedificat et pingit, idest vestit, vel ornat sanguine Christi. „ His dicitur vae, idest gravis increpatio, et aeternae poenae comminatio. „ Secundus potus sanguinis Christi est intellectualis, qui a populo Christiano sumitur sub specie panis de ipso corpore Salvatoris. Nam sicut sub specie panis consecrati corpus Christi est per transubstantiationem, et sanguis ejus per annexionem: sic sub specie vini consecrati sanguis Christi est per transubstantiationem, et corpus ejus per annexionem. Unde sicut Sacerdos sumit sanguinem Christi sacramentaliter de calice, ita fidelis populus sumit ipsum intellectualiter. De ipso Christi corpore, Job 39: „ Pulli aquilae lambunt sanguinem. „ Pulli aquilae sunt subditi Ecclesiae: hi lambunt sanguinem Christi non de calice, sed de ipso corpore Christi. Hic potus fidelem mentem dulcedine sua delectat Cant. 1: „ Botrus Cypri dilectus meus mihi. „ In botro sunt duo: uva in cibum, et in uva dulcis sanguis in potum. Psal. 80: „ De petra melle suturavit eos. „ Sicut petra corpus Christi incorruptibile, sic mel de petra significat dulcem sanguinem Christi, quem sugunt fideles de corpore Christi. Haec dulcedo tria bona facit: scilicet contemptum vitiorum, gratiam bonorum eloquiorum, desiderium aeternorum. De primo Prov. 27: „ Anima saturata calcabit favos. „ Qui enim de petra corporis Christi melle sanguinis ejus saturati sunt, omnis peccati suavitatem contemnunt. Judic. 9: „ Dicit arbor ficus, „ idest fidelis anima: „ Numquid deserere possum dulcedinem meam, ut inter cetera ligna promovear? „ quasi dicat: Contemno gloriam et delectamenta mundi pulchritudine Dei. De secundo Cant. 4: „ Favus distillans labia tua, mel et lac sub lingua tua: „ quasi dicat, quia sub lingua, idest in corde plena es spirituali dulcedine idcirco abundas utili et dulci locutione. Matth. 12: „ Ex abundantia cordis os loquitur, „ sicut de vase, sic est de corde. Vas plenum felle effundit amaritudinem; plenum melle, dulcedinem. Unde Luc. 6: „ Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert honum, „ et e converso. De tertio Eccl. 24: „ Qui bibit me, adhuc sitiens. „ Gregorius: „ In corporalibus appetitus placet, experientia displicet; spiritualis vero dulcedo quanto magis bibitur, tanto magis sititur: quia dum ex pleno fonte stillatim mundo cordi degustando illabitur, ejus plenitudo potanda magis desideratur. „

Psal. 64: „ In stillicidiis ejus laetabitur germinans. „ Idem Psal. 41: „ Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum. „ Tertius potus sanguinis Christi est spiritualis, qui ab omnibus salvandis sumitur de passionis Christi pia meditatione. 1 ad Cor. 10: „ Patres nostri omnes eundem potum spiritualem biberunt. „ Sicut patres boni de foraminibus petrae aquam biberunt, et in illa sanguinem passionis Christi crediderunt; figuratum, et per fidem spiritualem gustaverunt; ita boni Christi pia meditatione sanguinem ejus solent bibere. Isa. 60: „ Filii tui de longe venient etc. „ Hic potus totam animam quasi ortum Dei irrigando fructu bono fecundat. Eccl. 24: „ Rigabo hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum, „ idest animae fideles irrigatae sanguine Christi facient fructum bonorum operum. Coloss. 1: „ In omni opere bono fructificantes. „ Fructus bonorum triplex est: scilicet honestae conversationis, sacrae devotionis et jucundae pietatis. De primo pascit homo seipsum, de secundo Deum, de tertio proximum. De primo Eccles. 23: „ Ego quasi vitis fructificavi.... Et flores mei fructus honoris et honestatis, „ idest honestae conversationis. Ad Ephes. 5: „ Fructus lucis est in omni bonitate et justitia et veritate. „ Quae autem in occulto fiunt a filiis tenebrarum, turpe est dicere. Matth. 7: „ Omnis arbor bona fructus bonos facit etc. „ Fructu bonae vitae pascit quisque seipsum. Prov. 17: „ Qui servat ficum, comedit fructum ejus. „ Isa 3: „ Dicite justo, quoniam fructum adinventionum suarum comedit. „ Prover. 15: „ Secura mens quasi jube convivium. „ Secura ex honestate vitae. 2 ad Cor. 1: „ Gloria nostra haec est, testimonio conscientiae nostrae, quod in simplicitate et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali conversati sumus in hoc mundo. „ De secundo Cant. 4: „ Hortus conclusus soror mea, emissiones tuae paradus malorum punicorum. „ Emissiones istae sunt fructus devotionis. Unde sequitur, „ Nardus, crocus, cinnamonum, „ quae sunt species aromaticae, et propter odorem bonum virtutem suam significant fidelium devotionem Deo gratam. quae consistit in sacris desideriis, in variis virtutibus, gemitibus, et orationibus. His fructibus pascit fidelis anima Dominum: unde sequitur ibid.: „ Veniat dilectus meus etc. ut comedat fructus pomorum suorum. „ Exod. 30: „ Sume aromata boni odoris, faciesque thymiama. „ Papias: „ Thymiama est confectio boni odoris ad incensum cultus Dei. „ Gregorius: „ Thymiama ex aromatibus facimus, cum in altari cordis virtutum multiplicitate redolemus. „ Prov. 8: „ Deliciae sunt mihi esse cum filiis hominum, „ quia scilicet delectatur in amore et devotione nostra quiescere. De tertio fructu, scilicet pietatis, quo reficitur proximus, Psal. 51: „ Ego quasi oliva fructifera in domo Dei. „ Oliva portat oleum aliis ad

lucendum, sanandum, et reficiendum; et significat opus pietatis quod impenditur proximis. Proverb. 21: "Thesaurus desiderabilis, et oleum in tabernaculo justis ad refectionem," scilicet proximi. Luc. 10: "Samaritanus quidam videns spoliatum quasi pauperem, et vulneratum quasi subsidio indigentem, misericordia motus est, et appropinquans alligavit vulnera ejus," idest subvenit necessitatibus ejus, infundens oleum et vinum quasi cibum et potum, et curam ejus egit. 1 ad Tim. 4: "Exerce te ipsum ad pietatem. Pietas enim ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et futurae: ad quam nos perducatur qui est benedictus in saecula. Amen.

OPUSCULUM XXXVIII.

DE PULCRO ET DE BONO

Ex commentario S. Thomae Aquinatis

In librum S. Dionysii de divinis nominibus

Cap. IV. Lect. V.

Partim ex cod. Autographo, et partim ex cod. Vaticano

De authenticia opusculi. Opusculum "de pulcro, et de bono," quod reliquis Angelici Doctoris opusculis adjungendum hic putavimus, ne studiosa juvenus tam praeclaro tractatu, et divinae sapientiae referto privaretur, primum typis vulgatum fuit Neapoli an. 1869 a Cl. Doctore Petro Ant. Uccelli. Is enim Thomae Aquinatis amore ac studio incensus non solum praecipuas Italiae civitates visitavit, sed exteris quoque regiones peragravit ad abditos codices exquirendos ac scrutandos, qui aliquam S. Doctoris lucubrationem complecti posse conjiciebantur. Non raro incepta, conatus, laboresque egregii viri felicem habuere exitum: nam in Bibliotheca *nationali* neapolitana post diuturnas conquisitiones codicem offendit pretiosissimum propria manu S. Thomae conscriptum, et commentaria complectentem operum S. Dionysii, inter quae excellit enarratio in librum de divinis nominibus. Ex commentario in hunc librum deprompta est lucubratio de pulcro et de bono, quam Aquinas singulari acumine ingenii et sapientia pene caelesti persecutus est atque exaravit.

Verum enim vero praestantissimus codex autographus, qui a laudato Petro Ant. Uccelli accurate ac diligenter describitur post paginam 86, quo in loco quaestio de pulcro explicatur, ingentem exhibet lacunam propter membranas inde avulsas. Quam ad rem, ad quaestionem absolvendam, et integre vulgandam, pars quae in autographo deerat suffecta fuit ex codice Vaticano (712), et sic integer tractatus in lucem vindicatur.

De hoc pretiosissimo codice autographo complures eruditi scriptores commemorarunt, quos nominat ac recenset Doc. Uccelli in egregia dissertatione quam praeposuit Opusculo Neapoli edito, quamque consulere potest quilibet lector, qui plenam ac perfectam hac super re notitiam sibi comparare desiderat. Nihilominus ut commodo atque utilitati adolescentium, qui Aquinatis sapientiae operam dant, serviamus, non abs erit aliquos probatissimos testes indicare qui de neapolitano hoc codice autographo mentionem faciunt.

I. Et primo quidem occurrit nobis egregium Bollandistarum Enschenii et Papebrochii testimonium, qui haec memoriae prodiderunt. "Est praeterea (*Neapoli in conventu S. Dominici*) cella S. Thomae in piissimum sacellum commutata, ubi et liber supra Dionysium de caelesti Hierarchia propria S. Thomae manu conscriptus habetur. Nos ipsi (*Enschenius et Papebrochius*) an. 1661 Neapoli in festo S. Thomae existentes singula haec monumenta venerati sumus." *Analecta ad diem VII Martii.*

II. Indubio Bollandistarum testimonio accedit auctoritas Caesaris